

פרשת ואתחנן

וְאַתְחַנֵּן אֶל-יְיָ בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר: ... אֶעֱבְרָה-נָּא וְאֶרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַזֶּה הַטּוֹב תְּהֵא וְהַלְבֵּן: וַיַּתְעֲבֵר יְיָ בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלַי רַב-לֵךְ אֶל-הַוֹסֵף דִּבֶּר אֵלַי עוֹד בְּדִבְרֵי תְּהֵא:

חטא המרגלים גרם לכל החטאים שבאו אחריו

לפי זה יבואר גם סדר הדברים שמזכיר קודם זולתי כלב ורק אח"כ חוזר ליהושע. למעשה, יש עוד מספר דברים הנראים כסתירה בין המסופר בפרשת שלח, לבין מה שמספר משה בפרשת דברים. ויש עוד לבאר את הדברים בעז"ה במקום אחר.

בפרשתנו ממשיך ומתאר משה את שהתפלל לפני ה'. בדברי משה כאן רואים שמספר על עניין שארע ממש סמוך לכניסתם לארץ, אך גם כאן כתוב ויתעבר ה' בי למענכם, ולא נזכר כאן כלל עניין מי מריבה. לפי ההסבר הנזכר, העניין מובן.

אֶעֱבְרָה-נָּא וְאֶרְאֶה ... וַיַּתְעֲבֵר יְיָ בִּי. יתכן כי מה שמשה רבנו משתמש כאן במילה ויתעבר, הוא כדי להשוותו למה שאמר קודם אעברה נא. כיוצ"ב מצינו בכמה מקומות, כמו למשל שלח העז, כשמדבר על בהמות, וכן עוד כיוצ"ב.

אנו אוחזים כעת בפרשת ואתחנן, הפרשה השניה של חומש דברים הנקרא משנה תורה. כפי שהזכרתי בעלון של שבוע שעבר, ספר משנה תורה נאמר על הסדר ידי משה רבנו. בפרשת דברים מזכיר משה לבני ישראל את חטא המרגלים, ותוך כדי מספר גם-כִּי הִתְאַנֵּף יְיָ בְּנִלְלָכְם לֵאמֹר גַּם-אַתָּה לֹא-תָבֹא שָׁם: יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן הַעֹמֵד לְפָנָיִךְ הוּא יָבֹא שָׁמָּה אִתּוֹ חֵזֶק כִּי-הוּא יַחַלְלֶנָּה אֶת-יִשְׂרָאֵל: וכבר עמדו חלק מהפרשנים על הקושי שבדבר, הרי הכעס על משה היה הרבה אחר חטא המרגלים. ונאמרו כמה פירושים בזה.

הגרי"ב בן נון שליט"א מבאר: אם לא חטא המרגלים, היו נכנסים מיד לארץ ישראל. אם כן, גם מעשה מי מריבה לא היה (תוך כדי כתיבת הדברים העירני אחד מידדי מיושבי בית המדרש שהכלי יקר כותב כעין זאת על מעשה מרים). לכן, מזכיר זאת משה יחד עם חטא המרגלים.

עשרת הדברים

יסוד כל מצוות התורה: אנכי ולא יהיה לך

עורך חלוקת הפרקים הנוצרית-אודותיה דברנו כבר כמה פעמים- ציין את 'וזאת המצוה' כתחלת פרק. וזהו אחד המקומות הרבים בהם אנו רואים שטעה בדבר שאפילו תנוקות של בית רבן יודעים אותו (ופעמים רבות, היתה כוונה זדונית בציון הפרק במקומות מסויימים. כפי שאנו מוצאים בציון הראשון שלו בתנ"ך). בספר משנה תורה ניכר המעבר מלשון רבים ללשון יחיד, ועניינו הוא היחס אל כלל ישראל כיחיד (כאיש אחד בלב אחד) וגם כרבים. משה מעביר לעם את דברי ה' בלשון שלו. הוא מסר מה שה' דבר אליו, וממשיך לומר לעם ישראל מה שה' ציוה לומר להם. לכן עובר כאן ללשון רבים, אך לאחר חזרה ללשון יחיד. וכפי שנראה לקמן, זו הכנה לפרשת שמע ישראל שהיא ההרחבה של הדבר הראשון.

כפי שכתבתי בשבוע שעבר, הפרשיות שאחר עשרת הדברות הן למעשה הרחבה של עשרת הדברות, ושל מצוות ששרשן בעשרת הדברות (ולמעשה, כל תרי"ג המצוות נרמזות בעשרת הדברות. וכפי שמסדר רסע"ג באזהרות שלו-). בירושלמי מבואר היכן בקריאת שמע נרמזים כל עשרת הדברים.

משה רבנו חוזר שוב ומתאר את מעמד הר סיני, ומזהירם שוב שלא יתפתו חלילה אחרי עבודה זרה. לאחר מכן בפרשת כי תוליד בנים- אותה קראנו בתשעה באב- מזהירים על הנהגתם בארץ הקדש, ומה יקרה אם חלילה יעשו הרע בעיני ה'.

לאחר הקדמה זו, חוזר שוב משה וקורא לפניהם את כל עשרת הדברים. לאחר מכן, מסכם את מעמד הר סיני וקבלת התורה, ואומר לעם את דברי ה' שדבר אליו אז.

נקודה שיש לשים לב אליה בפסוקים שאח"כ (למעשה, אלו הם דברים פשוטים, שלעתים לא שמים לב אליהם בקריאה רגילה): מעבר מלשון רבים ללשון יחיד.

לשון רבים: וַיִּשְׁמַע יְיָ אֶת-קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדִבְרֵיכֶם אֵלַי וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלַי שְׁמַעְתִּי אֶת-קוֹל דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה: ... מִי-יִתֵּן וְהָיָה לְכֶם זֶה לָהֶם ... לֵךְ אִמָּר לָהֶם שׁוּבוּ לְכֶם לְאַהֲלֵיכֶם:

אל משה מדבר כמובן בלשון יחיד: וְאַתָּה פֹּה עֹמֵד עֹמֵד וְאַדְבָּרָה אֵלַיךְ אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּלְמְדֶם ...

לשון רבים: וְשִׁמַּרְתֶּם לַעֲשׂוֹת כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם ... וְזֹאת הַמִּצְוָה .. אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֱלֹהֵיכֶם לִלְמַד אֶתְכֶם ...

לשון יחיד: לִמְעַן תִּירָא אֶת-יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר ... אֲשֶׁר אֲנִי מַצְוֶיךָ ... וְשִׁמַּעְתָּ יִשְׂרָאֵל וְשִׁמַּרְתָּ לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר יִיטָב לָךְ וְאֲשֶׁר תִּרְבּוֹן מְאֹד כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ אֱלֹהֶי אֲבֹתֶיךָ לָךְ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ:

הדבר הראשון:

אָנְכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:
הרחבת הדבר בפרשת שמע ישראל והלאה.

תשכח את יי אלהיך אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים.
בדבר הראשון נאמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים.
בפרשיות הללו נרמז גם הדבר השני, כגון: לא תלכון אחרי
אלהים אחרים ... וכן לקראת סוף הפרשה, כפי שאבאר.
הפרשה שאחריה לא תנסו ... כאשר נסיתם במסה. אז נסו את
ה' כשאמרו 'היש ה' בקרבנו וכו'. מובן הקשר לדבר הראשון.
כי ישאלך בנך. יציאת מצרים (אשר הוצאתיך).
שני הדברים הראשונים קשורים זה בזה.
בפרשה האחרונה כי יביאך נזכרת בחירת ה' אותנו כעם, נזכרת
כאן שוב יציאת מצרים ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך
מצרים. אך באותה פרשה אנו עוברים גם להרחבת הדבר השני.

הדבר השני:

**לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל-פָּנָי: לֹא-תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל | כָּל-תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם | מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת
וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם | מִתַּחַת לָאָרֶץ: לֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנִכִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵל קַדָּשׁ פָּקֹד עֹן אָבוֹת עַל-בְּנֵי
וְעַל-שְׁלֹשִׁים וְעַל-רִבְעִים לְשָׁנָאִי: וְעָשָׂה חֶסֶד לְאֲלֹפִים לְאֹהֲבֵי וּלְשֹׂמְרֵי (מצותו) מִצְוָתִי:**
הרחבת הדבר: מפרשת כי יביאך ... אל הארץ אשר אתה בא שמה ועד סוף פרשת והיה אם שמוע

הרחבת הדבר השני מסתיימת בסוף פרשת והיה אם שמוע
אותה נקרא בשבוע הבא. הלשון כאן דומה ללשון התורה
בפרשת והיה אם שמוע.
סיום הפרשה ונדרשת כי יי אלהיך הוא האלהים הא' הנאמן שמר
הברית והחסד לאהביו ולשומרי (מצותו) מִצְוָתִי לְאֵלֶיךָ דָּוָר:
ומשלם לשנאיו אל-פניו להאבדו לא יאחר לְשָׁנָאֵי אֵל-פָּנָיו
יְשַׁלֵּם-לָו: מזכיר מאד את לשון התורה בדבר השני.

בפרשה האחרונה שבפרשת ואתחנן: כי יביאך יי אלהיך אל-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָשַׁל גּוֹיִם-רַבִּים | מִפְּנֵיךָ
... לֹא-תִכָּרֵת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחַסֵּם: וְלֹא תִתְחַנֵּן בָּם בְּתוֹךְ לֹא-
תִתֵּן לִבְנֵי וּבָתָו וּבְתוֹךְ לֹא-תִקַּח לְבָנֶיךָ: כִּי-יִסִּיר אֶת-בְּנֶיךָ מֵאֶחָד וְעַבְדּוּ
אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אֶף-יְיָ בְּכֶם וְהִשְׁמִידֶיךָ מִמֶּה: זו ההרחבה
של הדבר השני המזהיר לא יהיה לך אלהים אחרים.

נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם:

לפני מספר שנים התברר שגם הבניין הסמוך שבו התגוררה
המשפחה שייך למעשה לישיבה ובעל המשפחה החזיר את
המפתח רק לחלק מהמתחם. בית המשפט קבע פינוי והמשפחה
המקומית ערערה למחוז. כשהתיק הגיע לשופט וינוגרד הוא
פתח את התיק וגילה ש...הוא הנכד של הסבא, הרב וינוגרד
שרכש במקור את הישיבה ואת הבניין. מכיוון שהיה בניגוד
עניינים, התיק הועבר הלאה לבג"ץ שהכריע: המבנה חוזר
מיידי ליד הישיבה.
הבוקר (עת"ב), בניין גדול בן שבע דירות בלב ירושלים העתיקה
נגאל בחזרה ושב לבעליו. הבוקר עברו שם משקוף אחרי משקוף,
וגילו את השקעים המקוריים של המזוזות שסתמו לאורך השנים
והיום הם נפתחו מחדש.

בשבת זו לאחר תשעה באב, אנו קוראים את הפטרת נחמו היא
ההפטרה הראשונה משבע ההפטרות של נחמה, הבאות לאחר
שלוש הפטרות של פרענות אותן קראנו לפני תשעה באב.
הזכרתי שיש מנהגים שונים שהונהגו כדי שלא יתיאשו מן
הגאולה. זאת כמובן לאחר שהתאבלנו כראוי בתשעה באב.
לאחר תשעה באב זה הזמן לחשוב בעיקר על הבניין.
ב"ה בשנים האחרונות אנו רואים נסים עצומים בשיבת עם ישראל
לארצו. מן הראוי להביא ידיעה משמחת מערב ת"ב: מיד לאחר
מלחמת ששת הימים, תושב ערבי מקומי נגש לחיילים והחזיר את
המפתחות של ישיבת תורת חיים בעיר העתיקה, אותם שמר אצלו
לאורך כל השנים בהן הירדנים שלטו בעיר. הוא ומשפחתו המשיכו
להתגורר בבניין הצמוד לישיבה הערה נחוצה: המשפחה ששמרה על
הבנין במשך 19 שנה, קיבלה בתמורה עשרות שנים של מגורים בחינם

כי-נחם יי ציון נחם כל-חַרְבִּיתִיה וְיִשְׁשֵׁם מִדְּבָרָה כְּעֶדֶן וְעִרְבָתָה כְּנֵן-יְיָ שֶׁשָּׁוֶן וְשִׁמְחָה יִמְצָא בָּהּ תוֹרָה וְקוֹל זְמֶרָה:

להערות והערות בענייני העלון:

יחזקת נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com. וכן בקו התורה והמצוה 0773541079
ניתן לתרום (גם הנעזרות לע"ג, להצלחת, וכד') בעמדות נדרים פלוס: 'עדת יראים-אושטרייך' לשונית 'תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'.

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב'):

ואתחנן-נחמו: מנחה בחול: 7:30. מנחה בעש"ק ובשב"ק: 6:55. שחרית בשב"ק: 8:30. ערבית מוצש"ק: 8:10.

עקב: מנחה בחול: 7:25. מנחה בעש"ק ובשב"ק: 6:50. ערבית מוצש"ק: 8:05.

חמשה עשר באב:

תפלת שחרית בנגונים מיוחדים: 8:00. אחה"צ תתקיים א"ה סעודה לבחורים. פרטים יפורסמו א"ה מיד לאחר שב"ק

יבנה המקדש: ואתחנן: כהונה: שכנייהו לוי: שמעי. השיר: הזיל לך ואז ישיר. מסכת שבת: י. עקב: כ': אלישיב ל': עזראל.

הערה מעניינת: משמרות השבת הזו בה אנו קוראים את עשרת הדברות היו אותן משמרות בשבת פרשת יתרו בה קראנו את עשרת הדברות